

דברי מנכ"לית ברנקו וייס, ניבה חסון בכנס הלמידה השנתי לזכר ד"ר ברנקו וייס ז"ל
9 בנובמבר 2017

שלום לכולם,

ערב טוב וברוכים הבאים,

הדברים שאומר על ברנקו לא יהיו חדשים לוותיקים במכון, אך כמו בטקס המחבר את כולנו השותפים לקהילה שלנו, כך מדי שנה אנו מעלים ומחברים את החברים שאיתנו למסכת חייו של מייסד המכון.

הערב הזה הוא ערב למידה המוקדש לזכרו של ד"ר ברנקו וייס, מייסד המכון והתומך בו בתרומה נדיבה ביותר מיום היווסדו לפני כ-28 שנים ועד היום.

אין דרך טובה ונכונה יותר לעלות את זכרו מאשר דרך הלימוד המשותף. **הלמידה, החינוך וההשכלה הגבוהה היו שזורים בתחנות חייו וחלק מהותי ממנו.** ברנקו היה איש לומד כל חייו, היה מורה ומרצה באקדמיה, נדבן שתרום לחינוך ולהשכלה באוניברסיטאות רבות באירופה בכלל ובשווייץ בפרט.

נושא הכנס שלנו היום – חינוך ופדגוגיה במציאות רב תרבותית.

מציאות חייו של ברנקו כפתה עליו חיים בחברה ותרבות שונות מאלו שהעניקו לו אביו ואמו. וכמו השורות בשירה של פניה ברגשטיין משקפות נכונה את חוויית חייו של ברנקו:

"שתלתם ניגונים בי אימי ואבי"

ניגונים מזמורים שכוחים"

ועוד כתבה:

"בי קולכם הרחוק כי יהום"

עיני אעצום והריני איתכם מעל לחשכת התהום"

בהתבוננות בהיסטוריה של חייו אנו פוגשים את האתגרים שלו לעצב את חייו, להתפתח ולחיות חיים משמעותיים בתוך הזהויות הרבות בתוך השונות והאחרות שלו בסביבה בה חי. אנו פוגשים את האומץ שלו לחיות את חייו על פי תפישת עולמו וגם להצליח.

סיפור חייו של ברנקו הוא סיפור של בן יחיד שנולד בקרואטיה להורים עוטפים ואוהבים, המלחמה שפורצת בהיותו 10, יתמות מאב שנרצח, עקירה ובריחה ממולדת, ופליטות במחנה פליטים בשווייץ.

אחרי המלחמה אמו עזבה את שווייץ חזרה לקרואטיה והוא נשאר בבית משפחה אומנת נער בן 16, קליטה בארץ חדשה, למידה והשכלה, צמיחה והתפתחות לאדם בוגר משכיל יזם ומצליח בעסקים ונדבן.

אחד האירועים המכוננים של חייו היא ההחלטה של אמו להשאירו בשווייץ, ההחלטה שלבנה בן ה-16 יהיה טוב יותר בארץ החדשה גם במחיר ההתנתקות הכואבת שלהם. אילו עוצמות נפש וכוחות לאשה שמחליטה לחזור ולנער שמחליט להישאר.

אם המשפחה האומנת שבה גדל ברנקו הייתה מורה ופתחה בפניו עולם עשיר של אמנות, מוסיקה, ידע עולם ונטעה בו אהבה בלתי פוסקת ללמידה.

בבדיחות היה מספר שהמשפחה שקיבלה אותו ציפתה למשהו טוב יותר ממנו. הוא לא היה יפה במיוחד ועוד יהודי. בהמשך הוא קיבל מלגת לימודים, למד במכון הטכנולוגי של ציריך. לימים, כשהפך לאדם עשיר, תרם תרומה נדיבה לקרן שהעניקה לו מלגה.

שווייץ שהכניסה אותו בשעריה בהיותו נער פליט העניקה לו אזרחות לאחר 17 שנים. זו אותה שווייץ שהעניקה זכות בחירה לנשים ב-1971.

כל חייו היה אסיר תודה לשוויץ. הוא אימץ אותה למולדת שם הוא פיתח את המיזמים העסקיים שלו וגם את פעילותו הפילנתרופית וראה ברכה בעמלו. עם זאת, גם כאדם בעל מעמד מכובד בחברה, לעולם לא שכח את השנים הרבות שהמתין לתעודה הרשמית שהוא אזרח שוויץ.

הוא לא שכח את העלבון שבציפייה. הוא אימץ את שוויץ כמולדת אך היא ראתה בו כל אותם השנים זר, כזה עם שייכות מוגבלת - לא לגמרי אחד משלנו.

כאנשי חינוך אנחנו מבינים עד כמה תחושת השייכות חשובה ומשמעותית בעיצוב חייו של ילד ומשפיעה על חייו הבוגרים האישיים והחברתיים.

אתגר גדול עבורנו הוא לבנות את תחושת השייכות של התלמידים שלנו. החל מתלמידינו בכיתה הרב-תרבותית ועד הסקטורים השונים - או השבטים כפי שמכנה אותם הנשיא, ואשר חשים מודרים ולא שייכים לתת התרבות השלטת והמובילה.

בשבוע שעבר השקנו אגודת ידידים בשוויץ. שלושה תושבי ציריך לקחו על עצמם בהתנדבות להקים את אגודת הידידים של ברנקו וייס על מנת לסייע בגיוס תרומות למכון למען קידום עשייתנו החינוכית. פנינו לעשרות אנשים בשוויץ מתוך אמונה שיש בכך סמל להמשך דרכו של ברנקו היהודי השוויצרי, השלושה שהתנדבו: עורך דין יהודי ובני זוג בבנקאות הפרטית ונוצרים שלושתם באמצע שנות הארבעים, הכירו את שמו של ברנקו אך לא אישית וראו בהקמת האגודה מקום לעצמם לפעול למען קידום החינוך בישראל.

סגנית נשיא האגודה, טטיאנה, תושבת שוויץ, ארמנית במוצאה וילידת גרוזיה, למדה באוניברסיטה המרכז-אירופית לתארים מתקדמים בסיוע של מלגה שתרום ברנקו לאוניברסיטה. טטיאנה סיפרה שהציפייה שהוטמעה בסטודנטים היא למצוא את הדרך להשיב חזרה לחברה כמו שהם קיבלו.

זה היה המוטו של ברנקו וייס בעשייתו הפילנתרופית. אני מחזיר לחברה שאפשרה לי להגיע לאן שהגעתי.

הבחירה שלו הייתה להשקיע בחינוך ובהשכלה. הוא ראה בכך אמצעי לקידום צעירים ולפיתוח חברה טובה יותר.

כאנשי חינוך אנחנו יודעים כי תרומה ומועילות לחברה מחזקות את תחושת השייכות של התורם והמתנדב. ערכו של היחיד התורם לחברה עולה הן בעיני עצמו והן בעיני אחרים.

עידוד נטייה זו אצל צעירים היא לא על מנת שיקבלו ציון על מחויבות אישית, אלא כדרך להעלות את תחושת הערך שלהם, לחזק את תחושת השייכות שלהם ולחיות חיים משמעותיים.

פתחנו את המפגש הזה בסרטון של ברנקו בו הוא מדבר על הרוח החינוכית שאנחנו מובילים כנגזרת מהמסורת היהודית. זהות נוספת, ברנקו היהודי שחי את חייו בתפישת חיים חילונית לחלוטין. הוא כיבד מאוד את האחרים אך שמר על החופש שלו לחיות את חייו בדרכו. בנותיו החורגות הן נשים חרדיות, הן גדלו אצלו, נישאו והביאו משפחות בדרכן שלהן והוא כיבד זאת.

באחד מביקוריו בארץ סיפר לנו שמעולם לא חגג בר מצווה בשל המלחמה. התייעצנו אתו איך היה רוצה לציין את האירוע, אם בכלל, והוא שיתף פעולה. עלתה האפשרות של חגיגה ליד הכותל והוא בחר בבר מצווה אלטרנטיבית.

תרגמנו את ההפטרה שלו לאנגלית, למדנו אותה יחד אתו, עם פרשנות וקווים מקבילים לחייו ועשייתו, חגגנו אתו, אנחנו אנשי המכון. ההתרגשות שלו ושל כולנו הייתה עצומה: חגיגת בר מצווה בגיל 75. אותם ניגונים ששתלו בו אביו ואמו באו לידי ביטוי בחגיגת בר המצווה המאוחרת בדרכו שלו.

בשבוע שעבר בביקור בציריך עליתי לקברו בפעם הראשונה מאז הלוויה.

על המצבה מצאתי כיתוב מינימליסטי ביותר שנכתב על פי ההנחיות המדויקות שלו טרם מותו. על המצבה היה כתוב:

פ"נ

ברנקו וייס 1929-2010

תנצב"ה (תהא נשמתו צרורה בצרור החיים)

אף לא מילה נוספת על האיש הזה שחיייו היו מורכבים, שהיה תאב חיים, וחי גם חיים טובים ומשמעותיים שאפשר להרבה צעירים ובוגרים לצמוח ולהתפתח ולעצב לעצמם חיים משמעותיים, וביניהם אנחנו בברנקו וייס, שממשיכים בדרכו שלו לעסוק בחינוך כשלמול עינינו טובת הפרט והחברה.

כששיתפתי אתמול את יואב במחשבות שלי על הכיתוב המינימליסטי על המצבה, כיתוב שאינו אומר דבר על האיש, יואב אמר: אנחנו בברנקו וייס - הזיכרון החי המהדהד את חיינו יותר - מכל כיתוב על המצבה. אחריות גדולה.

בהיותי בציריך, ואולי גם בהשפעת יום השנה להירצחו של יצחק רבין, התנגן בראשי השיר שנתן יונתן כתב כבר בתחילת שנות ה-60 והקדישו ליצחק רבין ב-1995 לאחר הירצחו:

"איפה ישנם עוד אנשים כמו האיש ההוא

אשר היה כערבות הבוכיות"

השיר המדבר על הילד שנולד למרגלות ההר ליד הנחל וגדל לאיש שבעמל כפיו בנה ועשה השיג והצליח. נתן יונתן מסיים את שירו:

"איפה ישנם עוד אנשים כמו האיש ההוא

אשר היה כערבות הבוכיות,

וכמו מבצר עתיק היה בסוף הדרך".